

RI
RIES
RIE
RIE

B

CILT
VOLUME
BAND
TOME

31

SAYI
NUMBER
HEFT
FASCICULE

2

1981

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ

DERGİSİ

REVIEW OF THE FACULTY OF FORESTRY,
UNIVERSITY OF ISTANBUL
ZEITSCHRIFT DER FORSTLICHEN FAKULTÄT
DER UNIVERSITÄT ISTANBUL

REVUE DE LA FACULTÉ FORESTIÈRE
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

TÜRKİYE'DE ORMAN VE ORMANCILIK

Prof. Dr. İhan GÜLEN¹
Prof. Dr. Metin ÖZDÖNMEZ²

GİRİŞ

Ülkemizde mevcut orman varlığının önemi günümüzde büyük halk toplulukları tarafından anlaşılmiş ve ormancılık sektörü bağımsız bir ekonomik sektör olarak umumi kabule mazhar olmuş bulunmaktadır. Ormancılık konusunda yazılmış kitap ve yapılmış araştırmalarda ormanlarımız ve ormancılığımızın dünkü ve bugünkü durumu parça parça ele alınıp incelenmiş bulunmaktadır. Ancak, eski çağlardan başlayarak ormanların ve ormancılığın gelişme seyrini ana hatlarıyla ve mevcut incelemelere dayanarak topluca özetlemek yararlı olacaktır. Bu çalışma, herseyden önce zikredilen bu amaca hizmet etmek üzere yapılmıştır. Çalışmada, ormanlarımız ve ormancılığımızın durumu, elde mevcut bilgilere dayanılarak M.Ö. yaşamış devirlerden itibaren üç dönemde ele alınmıştır. Birinci dönem, Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşuna kadarki süreyi içermektedir. Bu döneme ait bilgiler çok genel ve çoğunlukla tahmin ve kıyaslamalara dayanmaktadır. İkinci dönem Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşundan Cumhuriyetin ilânına kadarki süreyi kapsamaktadır. Bu dönemdeki bilgiler de çok ve zengin değildir; ancak bu dönemi karakterize eden bazı genel prensipleri ortaya koymaya yetecek miktardadır. Üçüncü dönem ise, Cumhuriyetin ilânından günümüze kadarki süreyi içine almakta olup asil üzerinde durulması ve tahlile tâbi tutulması gerekli olan bu dönemin ormanları ve ormancılığıdır.

1. OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDEN ÖNCEKİ ORMAN VE ORMANCILIK

Anadolu'da tarihin eski devirlerinde mevcut ormanların özellikleri ile ilgili bilgileri tespit etmek hemen hemen mümkün değildir. Bu konuda rastlanan bilgi kırsıntıları çoğunlukla tahminlere dayanmaktadır. Nitekim YİĞİTOĞLU (1936), Anadolu'daki orman tahribinin başlangıcını M.Ö. 20. asırdaki iskânlara dayandırmakta ve insanların sahillerden iç kısımlara doğru ilerlemesiyle bu tahribin geliştiğini belirtmektedir. Keza, step'e yerleşen kabilelerin de merkezden çevreye bir tahrip şekli oluşturduğunu öne sürmektedir. Buna ilâveten Anadolu'nun bu çok eski devirlerde devletlere yaşam ortamı oluşturmasını da bir tahrip unsuru olarak ileri sürmektedir. Bunların dışında Anadolu'nun kendine özgü ve kesilen ağacın yerine, kendiliğinden yeni bir ağacın gelmesini güçleştiren iklimi ile coğrafi konumu dolayısıyla kavimlerarası mücadelelere sahne olması gibi faktörlerin de Anadolu ormanları üze-

¹ İ.O. Orman Fakültesi, Ormancılık Ekonomisi Kürsüsü, Bahçeköy - İstanbul.

² İ.O. Orman Fakültesi, Ormancılık Politikası Kürsüsü, Bahçeköy - İstanbul.

rinde tahripkâr etkileri olduğunu zikretmektedir. Öte yandan, Anadolu ormanlarının tahribinde maden işletme faaliyetleriyle gemi yapımı gereksinmelerinin de etken olduğu ifade edilmektedir. Ancak, yine aynı yazar, bu devirlerde bazı orman parçalarının «regia silva» yani İmparatora ait orman olarak özel bir rejime tâbi tutulmasını, Romalıların ormanlara verdiği öneme bir kanıt olarak göstermektedir.

Yabancı yazarlardan BRICE (1964)'e göre, Anadolu Akdeniz memleketleri arasında orman kaynaklarının tarih içinde değişik tahrip derecelerine uğrayışının arkeolojik ve tarihi delillerle izlenebildiği yegâne ülkedir. Gerçekten, Brice'in Strabo'dan naklen bildirdiğine göre, Anadolu'da erozyon ilk defa M.Ö. 3. yüzyılda başlamış ve Efes limanı siltasyona uğramıştır. Bu olay 6 asır devam etmiş ve M.S. 3. yüzyılda liman terkedilmiştir. Brice, bu olayı Büyük İskender'in Anadolu'yu İstilasına bağlamaktadır. Ona göre, Büyük İskender'den önce Anadolu'da arazinin kullanılışı dini esaslara bağlı idi. Anadolu sistemi adı da verilen bu sisteme göre arazi Ma, Cybele veya Diana gibi değişik isimlere sahip bir tabiat mabudesinin mülkü addedilirdi. Anadolu'nun muhtelif şehirlerinde bu mabudeye bağlı mabetler vardı ve bu mabetlerde yaşayan din adamları mabudenin arazisini köle statüsündeki köylü sınıfına sıkı kontrol ve gözetim altında işletmekteydiler. Bu sistemden ayrılmak büyük bir suç sayılır ve ceza gerektirirdi. Bu döneme ait tarihi deliller arasında ormanların korunması için uygulanan metotlara ilişkin kalıntılar mevcut olmamakla beraber, bu devirde nehir ağzlarındaki İzmir, Efes, Millet gibi eski limanların uzun zaman siltasyona maruz kalmamış olması orman tahribinin sınırlı olduğunun kanıtı sayılabilir.

Büyük İskender'in (M.Ö. 336-323) Anadolu'yu istilasından sonra bu şartların değiştiği, daha sonra Roma İmparatorluğu döneminde şartların ormanlar aleyhine daha da kötüleştiği anlaşılmaktadır. Zira, Theophrastus ve Strabo'nun bildirdiklerine göre, bu dönemde Anadolu'nun ormanları Roma İmparatorluğu donanmasının yapımında kullanılan keresteyi ve madenlerin eritilmesi için gerekli yakıtı sağlamak, katran, çıra vb. ürünleri temin etmek için geniş ölçüde tahrip edilmiştir. Buna ilâveten ormanlar İmparatorluğun tahıl ihtiyacını karşılayacak tarım alanları elde edilmek için de kasıtlı olarak yok edilmişlerdir. Ayrıca, hayvan yetiştirmek için ormanlarda aşırı otlatmaya gidildiği gibi Anadolu'nun nüfusu da yeni kolonileşmelerle hızla artmıştır. Bütün bu faktörlerin etkisiyle orman tahribinin doğal neticeleri kendini göstermiş, siltasyon hızlanmış, limanlar dolmuş, ova şehirleri önemlerini yitirmiştir.

XI. yüzyılda Selçukluların Anadolu'yu istilası ile bu dönem kapanmış, ormanlar ve ormancılık için yeni bir dönem başlamış oluyordu. Bu dönemde eski şehirler terkedilip yeni ekonomik duruma uygun yerleşim merkezleri kurulmuştur. Bu merkezler kendi kendine yeterli tarım bölgelerinin merkezleri halindeydiler ve fonksiyonları bakımından Yunan ve Roma dönemlerindeki sömürgeci ve uluslararası ticaret merkezleri mahiyetinden çok, eski devirdeki mabetlerin bulunduğu kutsal şehirlerin fonksiyonlarını görmekteydiler. Bu dönem şartları pek büyük değişikliklere maruz kalmadan Osmanlı İmparatorluğu dönemine geçmiştir.

2. OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDEKİ ORMAN VE ORMANCILIK

Genellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde de ormanların kullanımı ve korunması konusunda etkin ve olumlu bir gayret sarfedildiği kaydedilmemektedir. Ancak, mevcut belgelere göre Devletin belirli amaçlarla ormanlarla ilgilendiği ve ken-

dine ait ormanlardan sağlanan ürünlerden rüsum aldığı anlaşılmaktadır (KUTUK, 1948). Ayrıca Devlet, Sarayın, Ordunun ve Donanmanın çeşitli orman ürünlerine olan ihtiyaçlarını karşılamak için bazı orman parçalarını ve hatta ormanlarda bulunan bazı ağaçları koruma yönünde tedbirler de almıştır. Örneğin, 1402 yılında Yıldırım Beyazıt tarafından Sarıca Paşa'nın Gelibolu'ya gönderilerek Tersane kurması istenmiş ve bu tersanenin ihtiyaçları için ormanlardan faydalanmayı düzenleyecek koşullar saptanmıştır. XV. ve XVI. yüzyıllarda belirli ormanlardan ağaç kesimi yasaklanmış ve donanma ihtiyacına ayrılan bu ormanların korunması ve idaresi tersane amirlerine, koru ağalarına ve dağ mimarlarına verilmiştir (BİRİNCİ KOY VE ZİRAAT KALKINMA KONGRESİ, 1938 ve KUTLUK, 1948). Bu örneklerle karşılık, genellikle bu dönemde Devlet, ormanların çoğunluğunu oluşturan ve «Cibali mubaha» adı ile anılan ormanlardan kişisel ihtiyaçlar yönünden yapılacak yararlanmaları serbest bırakmıştır (EVCİMEN, 1978).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Devletin orman ve ormancılık konusuna eğilerek bazı düzenlemeler getirmeye çalışması Tanzimat fermanının ilânından (1839) sonra görülmektedir. Fakat, bu ilgilenenin temelinde yatan amaç, modern bir ormancılık düzeni kurmak değil, Devletin azalmış gelirlerine yeni bir kaynak bulmaktır. Bunun sonucu olarak ormanlardan yapılagelen başıboş yararlanmaların önlenerek, ormanlardan gelir sağlanmasına ve ormanların korunmasına ilişkin işleri yürütmek üzere, 1839-1840 yılları arasında merkezi İstanbul'da olan Ticaret Bakanlığı'na bağlı bir «Orman Müdürlüğü» kurulmuştur (YUND, 1957). Merkezde kurulan bu müdürlükten sonra ülkenin bazı bölgelerine de orman müdürleri atanmış ve böylece, ülkemizde ilk olarak bir ormancılık örgütü meydana getirilmiştir. Ayrıca, Devlet ormanlarından elde edilecek ürünler karşılığında alınan bedel ve resimler de yeniden gözden geçirilerek başıboş yararlanma önlenmek istenmiştir. Fakat uygulamada ormanların işletilmesi mültezimlere bırakılmış ve onlar da fazla para kazanmak hırsıyla ormanları büyük ölçüde tahrip etmişlerdir. Ancak, bu türlü uygulamadan Devlet beklediği geliri sağlayamamış ve orman memurlarının kötü yönetimleri de geniş ölçüde şikâyetlere neden olmuştur. Bunun sonucu olarak kısa bir uygulamadan sonra bu özel ormancılık örgütü kaldırılmış, orman ürünlerine ilişkin rüsumların toplanması ve ormanların korunması görevi yerel mülkiye ve mal memurlarına verilmiştir (KUTLUK, 1942).

Kırım savaşının bitimiyle (1856) Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ülkeleriyle ilişkileri de genişlemiş bulunmaktaydı. Bu ülkelerin teşvikiyle Devlet, ülkenin yol, köprü vb. alt yapı kuruluşlarını gerçekleştirmek ve bu arada doğal kaynaklarının düzenli bir biçimde işletilmelerini sağlamak üzere çalışmalara girişmiştir. Bu amaçla, Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı «Meclisi Maabir» adı altında bir örgüt kurulmuş ve ormanların yeni bir düzenle bağlanması işi diğer bayındırlık işleri meyanında bu örgütün çalışma konularından birisini oluşturmuştur. Bu örgütte Avrupalı uzmanlarla birlikte Türk memurlar da yer almıştır. Ancak, ormancılık konusundaki Avrupalı uzmanların tamamı Fransa'dan getirilmiştir.

1856 yılından itibaren çeşitli yıllarda gruplar halinde ülkemize gelen Fransız ormancı uzmanlar yaklaşık 20 yıl süreyle görev yapmışlar, uzmanlık ve deneyimlerine dayanarak ormancılık konusunda aşağıdaki temel çalışmaların gerçekleştirilmesini önermişlerdir :

- 1) İmparatorluk orman varlığının envanterinin yapılması,
- 2) Ormancı eleman yetiştirilmesi için bir orman okulu kurulması,

3) Ormanlık işlerini hukuksal yönden düzenlemek için bir mevzuat hazırlanması.

Bu önerilere dayanılarak 1858 yılında İstanbul'da bir orman okulu kurulmuş ve orman varlığının tespiti ile ormanlık mevzuatının hazırlanmasına başlanmıştır. Bu çalışmalar sürdürülürken emlak ve arazi mülkiyetinin düzenlenmesi amacıyla «Arazi Kanunnamesi» çıkarılmıştır. Arazi kanununun 1. maddesinde arazi a) Memluk arazi b) Miri arazi c) Mevkuf arazi d) Metruk arazi e) Mevat arazi olmak üzere beş kısma ayrılmıştır. Ancak bazı yazarlar, cibali mubahayı 6 ncı bir arazi çeşidi olarak belirtmektedirler. Bu kanunda belirlenen arazi çeşitleri arasında orman arazisinden ayrıca söz edilmemiştir. Fakat, bazı maddelerde ormanlara ilişkin hükümler yer almış bulunmaktadır. Nitekim, adı geçen kanunun 19. maddesi gereğince, orman ve pıncallık gibi yerlere müstakilen veya tapu ile sahip olan kimsenin yeri açıp tarım yapabileceği; 91. maddeye göre, eskidenberi bir köye veya kasabaya tahsis edilmiş olan kuru ve ormanların ağaçlarını ancak o köy ve kasaba ahalsinin kesebileceği ve bu ormanların resme tâbi bulunmadığı; 104. maddesinde de, eskidenberi ahaliye mahsus kuru ve ormanlardan olmayıp cibali mubaha sayılan dağ ve bakanlardan herkesin odun ve kereste yapabileceği, buralardan kesilen ağaçlardan öşür alınmayacağı ve bu ormanların hiçbir kimsenin tapu verilme suretiyle özel tasarrufuna terkedilemeyeceği öngörülmekte idi.

Ote yandan, «Mecelle» denilen ve bugün geçerli olan Medeni kanunumuzdan önce yürürlükte bulunan hukuk kuralları da cibali mubaha ormanlarından tıpkı su ve havadan yararlanıldığı gibi öşür yani vergi ve rüsum ödenmeden yararlanılabileceğini kabul ediyordu. Nitekim, Mecelle'nin 1243. maddesi, cibali mubahada yani kimsenin mülkiyetinde bulunmayan dağlarda kendiliğinden yetişmiş ağaçlardan herkesin serbestçe yararlanabileceğini ve 2253. maddesi de, cibali mubahada kendiliğinden yetişmiş ağaçları herkesin toplayabileceğini ve böylece onlara sahip olabileceğini öngörmekteydi.

Fransız ormancı uzmanların cibali mubaha ormanlarından yapılan serbest ve gelişi güzel yararlanmanın durdurulmasını, modern bir ormanlık düzeninin kurulmasında ilk önlem olarak ileri sürmeleri üzerine, Mecelle'de bunu sağlayacak hükümler aranmış ve bulunmuştur. Gerçekten, Mecelle'nin 27. maddesindeki kamu yararını ortadan kaldırmaması için kişinin zararının kabul edileceğini ve 1254. maddesindeki mubah olan şeyden herkesin başkalarına zarar vermemek koşuluyla yararlanabileceğini öngören hükümlerine dayanılarak cibali mubahadaki ormanlardan serbestçe yararlanmayı kısıtlayıcı bir mevzuat oluşturmak yoluna gidilmiştir. Nitekim, 1870 yılında «Orman Nizamnamesi» adıyla bir tüzük çıkarılmıştır. Böylece, Türkiye ormancılığı ilk olarak özel bir mevzuata kavuşmuştur.

Orman Nizamnamesiyle Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki ormancılığa aşağıdaki özellikler getirilmiştir :

1) Ormanların korunmasına yönelik önlemler

Orman Nizamnamesi ormanları mülkiyet bakımından 1) Doğrudan doğruya Devlete ait ormanlar 2) Evkafa bağlı ormanlar 3) Kasaba ve köylere mahsus baltahıklar 4) Kişilere ait ormanlar biçiminde dört grupta toplamış ve bunlardan ilk üç grupta yer alan ormanların korunmasıyla ilgili hükümler getirmiştir. Dördüncü grupta bulunan özel ormanlarla ilgili bir hüküm getirmemiş ve bunlara ilişkin işlemleri Arazi kanunu hükümlerine bırakmıştır.

Orman Nizamnamesi Devlet ormanlarından izinsiz ağaç kesmeyi, ağaçların kabuklarını soymayı ve ormanlardan izinsiz olarak taş, toprak, taze ve kuru yaprak, maden vb. şeyleri çıkarmayı, belli edilmiş yerler dışında kömür yapmayı, izinsiz hayvan otlatmayı, kasten orman yakmayı yasaklamış ve bu suçları işleyenler hakkında cezalar tertip etmiştir. Ayrıca, ormanlardan kesilmesine izin verilen ağaçların orman memurları tarafından işaretlenmesini de şart koşmuştur. İşaretlemede kullanılan çekiçlerin taklit edilmesini ve yapılan işaretlerin silinmesini cezayı müeyyideye bağlamıştır.

2) Ormanların işletilmesine yönelik düzenlemeler

Orman Nizamnamesi Devlet ormanlarının taahhüt ya da imtiyaz yoluyla işletilmesini öngörmüştür. Orman idaresi görevlileri ormanların korunmasında doğrudan doğruya, işletilmesinde ise denetim ve gözetim göreviyle yükümlü tutulmuştur. Söz konusu Nizamname, her yıl kesilecek ağaçların işaretlenmesini ve özel defterlere kaydedilmesini öngörmüş; ayrıca satışların dikili ağaç olarak yapılacağını ve fakat bedel tayininin işlenmiş miktar üzerinden hesaplanacağını kabul etmiştir.

Orman Nizamnamesi Cibali Mubaha tarzındaki yararlanma biçimini kaldırmış olmakla beraber, 5. maddesiyle Devlet ormanlarından köy ve kasaba halkının kişisel gereksinimleri ve pazar satışları için belirli kayıtlara bağlı olarak bedelsiz yararlanabilmelerini devam ettirmiştir (ÖZDÖNMEZ, 1973).

Öte yandan, binbir güçlükle uzun süren hazırlıklar ve yabancı uzmanların yardımlarıyla çıkartılabilen Orman Nizamnamesi, halkın eski alışkanlıklarını sürdürmesine olanak veren hükümlerine rağmen, yine de beklenen sonuçları vermemiştir. Zira, teşkilât yetersizliği ve eleman eksikliği ile Devletin halk üzerindeki otorite noksanlığı Nizamnamenin tam anlamıyla uygulanmasını engellemiştir. Böylece, bu dönemde bir yandan halkın Devlet ormanlarından bedelsiz yararlanması devam ederken, diğer yandan da ormanlar, Nizamname gereği müteahhit ve mütezimler eliyle tahribe varan bir şiddette işletilmiştir (DİKER, 1947).

Sonuç olarak, Orman Nizamnamesi yurt ormanlarının korunması ve modern usullerle işletilmesi amacını sağlayamadığı gibi, ormanların tahribini de hızlandırmıştır.

1877 - 78 Osmanlı - Rus savaşı sonunda ülkemize göçeden Çerkez ve Gürcülerin iskânı konusunda izlenen yanlış politika da ormanların tahribini artırmıştır. Örneğin, İzmit, Adapazarı ve Bursa civarındaki ormanların geniş ölçüde tahribi bu nedene bağlı olup bu döneme rastlamaktadır (YİĞİTOĞLU, 1936).

1908 yılında başlayan II. Meşrutiyet döneminde ormanların tahribine engel olmak ve düzenli bir şekilde işletilmesini sağlamak için yeni iyileştirme girişimlerine yönelinmiştir. Bu amaçla, Avusturya'dan ormancı uzmanlar getirilmiş ve böylece Orta Avrupa ormancılığının bilgi ve deneyimlerinden yararlanılmaya çalışılmıştır. Bu uzmanların da katkılarıyla 1917 yılında «Ormanların usulü idare fenniyeleri hakkında kanun» çıkarılmıştır. Bu kanun gereğince, Devlet ormanlarının işletme planlarına göre işletilmesi öngörülmüştür. Bu planlara örnek olarak söz konusu yabancı uzmanlarca Hendek'te bir ormanın amenajman planı yapılmıştır (ERASLAN, 1957).

Bütün bu iyileştirme girişimlerine rağmen, Balkan ve Birinci Dünya Savaşlarının meydana getirdiği koşullar, ormancılık alanında köklü ve olumlu yöndeki değişikliklere imkân vermemiştir. Zira, örneğin, Balkan savaşı ülkeye 1 milyondan

fazla göçmenin gelmesine neden olmuş, Birinci Dünya Savaşında da Rusların Karadeniz'deki taşumacılığı engellemesiyle maden kömürü yerine odun kullanılması artmış ve böylece orman kaynakları zorlanmıştır.

Görülüyorki, Osmanlı İmparatorluğu döneminin sonlarında ormanların korunması, düzenli ve ülke yararına uygun biçimde işletilmesi için çeşitli ve iyi niyetli bir takım çabalar gösterilmiş olduğu halde, etkin ve kalıcı tedbirler alınmamış ve böylece yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti eski dönemden büyük ölçüde tahrip edilmiş bir orman varlığı ve ormanları kişisel yararlarına göre işleten orman müteahhitleri denilen bir azınlık ile ormanların önem ve yararlarının henüz bilincine varmamış bir toplum devralmıştır.

3. CUMHURİYET DÖNEMİNDEKİ ORMAN VE ORMANCILIK

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1920 yılında kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti bir yandan yurdumuzu düşman istilasından kurtarmak için savaşa devam ederken, öte yandan da ülkenin iç güvenliği ile sıkı sıkıya ilgisi bulunan ve önemli gittikçe artan orman davasına eğilmiştir.

Gerçekten, 11.10.1920 tarihinde 39 sayılı Baltalık Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun, Orman Nizamnamesinin 5. maddesi ile köylülere tanınan Devlet ormanlarından yararlanma haklarının geniş ölçüde şikâyetlere neden olan uygulamasını yeniden düzenleme amacını gütmektedir. Bu amaçla, ötedenberi odunculuk, kömürcülük ve kerestecilikle uğraşan ve büyük ormanlara en çok 20 kilometre uzaklıkta bulunan köylülere hane başına ikişer hektar hesabıyla baltalık verilmesi yoluna gidilmiştir. Böylece, Orman Nizamnamesinin bütün köylere tanımış olduğu kişisel yapacak ve yakacak odun yararlanma hakkının sınırlandırılması sağlanmıştır. Ancak, Baltalık kanunu da, hak sahibi köylülere köylerinin yakınında verilecek miktarda Devlet ormanı bulunmaması, köylülere baltalık ayrılması işlerini yürütecek sayıda teknik eleman olmaması, mevcut baltalıkların köylülerin ihtiyaçlarını karşılayamaması ve sınırlarının kesinlikle belirtilmemiş olması gibi nedenlerle başarılı bir sonuç sağlayamamıştır.

Uygulaması üç yıl kadar devam eden, baltalık ormanlarının tahrip edilmesini hızlandıran ve adaletsiz olduğu kadar teknik bir temele de dayanmayan bu kanun, 15 Nisan 1924 tarihinde çıkartılan 484 sayılı «Devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkı kanunu» ile yürürlükten kaldırılmıştır. Adı geçen bu kanunla, köylülere Devlet ormanlarından tanınan yararlanma hakları konusunda tekrar Orman Nizamnamesinde öngörülen esaslara dönülmüştür (ÖZDÖNMEZ, 1973).

Öte yandan, 1917 yılında çıkarılan ve Devlet ormanlarından yararlanmanın işletme planlarına bağlı olarak yapılmasını zorunlu kılan kanun da, 22.4.1924 tarihinde çıkartılan 504 sayılı «Türkiye'de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletilmeleri hakkında Kanun» ile yürürlükten kaldırılarak bütün ormanların amenajman planlarıyla işletilmesi esası kabul edilmiştir. Ayrıca, bu kanunla bazı ormanların «muhafaza ormanı» olarak ayrılması da öngörülmüştür. Fakat uzun süre devam eden ormanlardan serbest bir şekilde yararlanmanın oluşturduğu alışkanlıklar ve 504 sayılı kanunun öngördüğü amenajman planlarını yapacak örgüt, eleman ve bilgi yetersizliği nedeniyle büyük yakınmalar ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak 7.1.1925 tarihinde, 504 sayılı kanuna ek 526 sayılı bir kanun çıkarılmış ve 504 sayılı kanunun hükümleri hafifletilmek istenmiştir.

Gerçekten, 526 sayılı kanunun 1. maddesi gereğince, amenajman planları yapılmamış olan Devlet ormanlarından köylülerin, yılda 1000 m³'e kadar kesim yapacak üreticilerin ve özel ormanlarla köy baltalıklarından ilgililerin keşif raporlarına göre kesim yapabilmeleri kabul edilmiştir. Ayrıca, kanunun 2. maddesinde de Devlet ormanlarına bitişik olmayan özel kişilerin tapulu arazisinde yetiştirilen ağaçları işletme planına ve keşif raporuna gerek olmadan kesebilmeleri öngörülmüştür.

Bu arada, tarife bedeliyle arttırmaz olarak resmi dairelere ve yoksul kişilere yakacak odun ile askeri birliklere telefon ve telgraf direkleri verilmesini sağlayan 26.3.1921 tarih ve 109 sayılı kanun ile; deprem, yangın, sel vb. afetler nedeniyle zarar görenlere bedelsiz kereste verilmesine ilişkin 18.6.1922 tarih ve 239 sayılı kanun çıkarılmış bulunmaktadır. Ayrıca, 1924 yılında, Askeri bir orman koruma örgütü oluşturulması (DİKER, 1947 ve KUTLUK, 1967) ve Bolu'nun Karadere ormanlarında ilk Devlet orman işletmesinin kurulması girişimine geçilmiş (KUTLUK, 1957) ve fakat başarılı bir sonuç alınmamıştır.

Bütün bu girişimlere ve çabalara rağmen, ülkemizde orman azalmasının hergün biraz daha artması ve bunun kötü sonuçlarının göze çarpar hale gelmesi, yeni bir takım girişimleri gerekli kılmış ve bu dönemde de Avrupa'dan ormancı uzmanlar getirilmiştir. Gerçekten 1925 yılında Fransa'dan Sabi ve 1926 yılında Almanya'dan Profesör Bernhard ülkemize gelmişler ve çeşitli raporlar vermişlerdir. Profesör Bernhard 1926 - 1929, 1934 - 1935 ve 1937 yıllarında 6,5 yıl süreyle yurdumuzda kalmış ve Tarım Bakanlığı'nda Müşavirlik ve Y.Z.E. Orman Fakültesi'nde hocalık yapmıştır.

Bu arada devlet adamlarının ormancılık konusunda düşünce ve görüşleri de gelişmiştir. Bu gelişmeyi hükümet programlarında, çeşitli kongre ve toplantıların kararlarında görmek mümkündür. Gerçekten, İnönü hükümetinin 1930 yılı İktisat programında ormancılığa beş madde ayrılmış olup ormanlarımızın tehlikeli bir biçimde azaldığı, bunun nedeninin orman işletmeciliğinin iltizam yoluyla yürütülmesi olduğu, hükümetin bundan sonra geniş ve ciddi koruma tedbirleri alacağı, küçük girişimlere orman ihalesinden kaçınılacağı ve uzman personel yetiştirilmesi ile işletme tesisleri kurulmasına çalışılacağı gibi konulara yer verilmiştir.

Daha sonra, 1930 yılı Ankara Sanayi kongresi ile 1931 yılı Ankara Ziraat kongresinin gündemlerinde de ormancılık konusu yer almıştır. İktisat Yüksek Meclisi de 1933 - 1934 döneminde ormanlarımızdan en iyi yararlanma çarelerini aramak amacıyla görevlendirilmiştir (DİKER, 1947). Bu arada Türkiye'deki ormancılık eğitimi sürdürülürken, Avrupa'ya da ormancılık eğitimi görmek üzere öğrenciler gönderilmiş ve çeşitli orman kanunu tasarıları hazırlanmıştır. Danıştay ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ihtisas komisyonları ormancılık konusunda hazırlanan bu kanun tasarıları üzerinde yoğun çalışmalar yapmışlardır.

Nihayet, Profesör Bernhard'ın da katkılarıyla hazırlanmış bulunan 3116 sayılı Orman kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde hararetle tartışmalardan sonra 8.2.1937 tarihinde kabul edilmiş ve aynı yılın Haziran ayının birinci günü yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, ormancılık tarihimizde yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Bu bakımdan, 1920 yılından 1937 yılına kadar geçen dönem, burada değerlendirilmekte yarar vardır.

1920 - 1937 yılları arasındaki dönem, Osmanlı İmparatorluğu dönemine dahil olmamakla beraber, uygulanan ormancılık rejimi ve usulleri bakımından büyük bir

farklılık göstermemektedir. Bu dönemin genel karakterini şöyle özetlemek mümkündür :

- Bu dönem, ormancılığın öneminin anlaşıldığı, fakat mevcut koşullar dolayısıyla gereğinin yapılamadığı bir dönem olarak değerlendirilebilir. Zira, geçirilmiş savaşlar, yıkılmış ve yakılmış köyler ve kentler, orman kaynağından yararlanmayı sınırlandırmak bakımından güçlükler doğurmuştur.
- Ormancılık örgütünün yetersizliği, eleman, araç, gereç ve bilgi bakımından eksiklikler Devletin fiilen orman işletmeciliğine girişmesini engellemiş ve Devlet, bu dönemde de ormanlardan sadece rüsum toplamak durumunda kalmıştır.
- Bu dönemdeki kişisel çıkarılara yönelik yerli ve yabancı özel teşebbüs işletmeciliği geniş kapsamlı orman tahriplerine yol açmıştır.

Bu sonuçların tarihi, sosyal, askeri birtakım nedenleri vardır. Asıl Cumhuriyet rejiminin genel anlayış ve karakterine uygun ormancılık 3116 sayılı Orman kanunu ile başlamıştır. Zira, 1937 tarihli ve 3116 sayılı Orman kanunu ormanları ve ormancılığımızı eski dönemlerden çok farklı, modern bir anlayışla ele almıştır.

3116 sayılı Orman Kanununun en belirgin karakteri, ormanları milli ekonominin önemli kaynaklarından biri olarak kabul etmesi ve tüm toplumun yararına olacak bir biçimde devlet eliyle işletilmesini öngörmesidir. Öte yandan bu kanun, ülkemizde mevcut her çeşit ormanda meydana gelecek faaliyetleri düzenlemeyi yani, devletten başkasına ait ormanlar üzerinde de devletin gözetim ve denetimini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu genel karakteri gereği olarak, 3116 sayılı kanun, Devlet ormanlarından parasız yararlanmayı ilke olarak kaldırmış ve fakat belirli koşullarda bir kısım köylülere Devlet Ormanlarının ürünlerinden düşük bedellerle yararlanma hakkını saklı tutmuştur.

3116 sayılı Orman kanunu ile benimsenen devlet ormancılığı ilkesinin uygulanabilmesi, ormancılık faaliyetlerini yürütecek modern bir örgütünün kurulmasını gerektirmiştir. Bu amaçla, 1937 yılı Haziran ayında «Orman Umum Müdürlüğü Teşkilât Kanunu» adıyla bir kanun çıkarılarak Tarım Bakanlığı'na bağlı tüzel kişiliği olan ve katma bütçe ile idare olunan genel müdürlük düzeyinde bir örgüt kurulmuştur.

Aynı yıl çıkarılan 3157 sayılı «Orman koruma teşkilât kanunu» ile de ormanların korunması görevi askeri birliklere verilmiştir. Bu maksatla, Tarım Bakanlığı'na bağlı bir «Orman Genel Komutanlığı» oluşturulmuş ve bu komutanlığa bağlı askeri örgütlenme esasına dayanan bir orman koruma örgütü kurulmuştur.

1938 yılında çıkarılan 3444 sayılı kanunun 7. maddesi gereğince, Devlet orman işletmelerinin döner sermayeye sahip olabilmeleri ve tâbi oldukları esasların Bakanlar Kurulunca çıkarılacak bir yönetmelik ile tespit edileceği kabul edilmiştir.

Böylece, Devlet orman işletmeciliğinin gerek teorik temelleri gerekse uygulama koşulları yasal yönden oluşturulmuş bulunmaktadır.

Öte yandan, ülkemiz ormancılığının temel karakterini oluşturan Devlet orman işletmeciliği ve bütün ormancılık faaliyetlerinin tek bir otorite altında ve bir örgütte toplanması olgusunu geliştirmek yolunda bazı yeni mevzuat da çıkarılmıştır. Örneğin, 1945 yılında çıkartılan 4785 sayılı «Orman kanununa bazı hükümler eklen-

mesine ve bu kanunun 1. maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun», devletten başkasına ait olan tüm ormanları bazı istisnalarla Devlet elinde toplamıştır.

Aradan geçen kısa dönemde askeri orman koruma örgütünün beklenen yararları sağlayamadığı açık seçik görülerek 1945 yılında çıkartılan 4767 sayılı «Orman Koruma kuruluşunun kaldırılmasına ve bu kuruluşun görev ve yetkilerinin devlet orman işletmelerine devrine dair kanun» ile bu örgüt kaldırılmış ve ormanların korunması görevi Devlet orman işletmelerine bırakılmıştır.

1956 yılında, 3116 sayılı orman kanunu ile bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 5653 sayılı kanunu yürürlükten kaldıran ve halen yürürlükte bulunan 6831 sayılı Orman kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun, 3116 sayılı orman kanunu ile getirilen genel ilkeleri aynen saklı tutmuştur.

Ancak, 3116 sayılı orman kanunundan sonra, orman tanımını ve orman mülkiyet çeşitlerini değiştiren, Devlet orman işletmeciliği ve ormandan bedelsiz yararlanmanın kaldırılması ilkelerini hafifleten bazı yasal düzenlemeler de olmuştur. Örneğin, 3116 sayılı orman kanunundaki orman tanımı, 4785, 5653 ve 6831 sayılı kanunlarla değişikliğe uğratılmış ve her değiştirme bir önceki kanunda orman sayılan alanların daraltılması biçiminde olmuştur. Gerçekten, 3116 sayılı orman kanununda makiilik alanlar kayıtsız şartsız ormandan sayılmışken, 5653 sayılı kanun muhafaza ormanı karakteri taşımayan veya devamlı orman hasılatı vermeyen makiilikleri orman rejimi dışında tutmuştur. Aynı şekilde 6831 sayılı orman kanunu da funda veya makilerle örtülü olan ve orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerleri ormandan saymamıştır.

Yine, 1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman kanununun 2. maddesiyle, iklim, su ve toprak rejimine zarar vermeyen ve daha verimli kültür arazisi haline getirilmesi Tarım Bakanlığı'nca uygun görülen ormanlar ile orman rejimine tâbi tutulmasında bir yarar görülmeyen orman sınırları içindeki sahipli yerlerin orman kapsamı dışına çıkarılabileceği öngörülmüştür. Daha sonra, 1973 yılında çıkarılan 1744 sayılı «6831 Sayılı Orman Kanununun Bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna 3 ek madde ile bir geçici madde eklenmesine dair kanun» ile 6831 sayılı orman kanununun yukarıda sözkonusu edilen 2. maddesi hükmü kaldırılmış ve getirilen yeni hükümle orman rejimi dışına çıkarılacak alanların kapsamı genişletilmiştir. Bu konudaki değişiklik, 1970 yılında çıkarılan 1255 sayılı «Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 131. maddesinin Değiştirilmesine dair kanun» ile Anayasanın 131. maddesine eklenen bir hüküme paralel olarak gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, orman tanımında olduğu gibi, orman mülkiyeti konusunda da değişiklikler yapılmış, 3116 sayılı orman kanunundaki dört çeşit orman mülkiyeti, önce 4785 sayılı kanunla tek bir devlet mülkiyeti şekline dönüştürülmek istenmiş ise de, 5653 sayılı kanun üç çeşit orman mülkiyetini kabul etmiş, halen yürürlükte bulunan 6831 sayılı kanunda da bu üç mülkiyet çeşidine yer verilmiştir.

Yine, 4785 sayılı kanunla devletleştiren ormanların bir kısmının 1950 yılında çıkarılan 5658 sayılı «Orman kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 1. maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanuna ek kanun» ile sahiplerine geri verilmesi kabul edilmiştir.

Öte yandan, 3116 sayılı orman kanunu Devlet ormanlarından yararlanacak köyleri orman sınırından itibaren 5 kilometre uzaklık ile belirtmiş ve yararlanma ölçüsünü 1/4 tarife bedelli ile sınırladığı iken; bir yıl sonra kabul edilen 3444 sa-

yılı kanun uzaklığı 10 kilometreye çıkarmış ve ödenecek parayı da tarife bedelinin 1/10'na indirmiştir.

Cumhuriyet dönemi ormancılığında yer alan ve belirtilmesi gereken en önemli olaylardan birisi de, 1961 Anayasasında ormanlara ve devlet orman işletmeciliğine ilişkin genel ilkelere yer verilmesidir. Bu, ormanların ve ormancılığın ülkemiz yaşamındaki öneminin ulusca anlaşılmasının kanıtıdır. Bu cümleden olarak 1969 yılında ormancılığın bağımsız bir bakanlık halinde hükümet düzeyinde temsil edilmesi de çok önemli ve olumlu bir olgudur.

1937 yılında 3116 sayılı Orman Kanununun yürürlüğe girmesiyle ülkemizde Devlet Orman İşletmeciliği uygulanmaya başlanmıştır. Aynı zamanda, dünyanın pek az ülkesinde görülebilen hemen hemen bütün ormanların tek bir mülkiyet (Devlet mülkiyeti) rejimi altında toplanması sağlanmıştır. Bu, bir yandan başarılı bir işletmecilik uygulaması için uygun bir ortam oluştururken, öte yandan orman işletmeciliğinin özellikleri dolayısıyla büyük yararlar sağlayacak bir durumu yaratmıştır.

1937 yılından günümüze kadar geçen dönemde, ülkemiz ormancılığında gerek maddi anlamda gerekse manevi alanda büyük ilerlemeler olmuştur. Şöyleki :

«Cibali mübaha» anlayışı bu dönemde büyük ölçüde bertaraf edilmiştir. Bugün ülkemizde artık ormanların bir sahibi bulunduğu, gözetim ve denetim altında tutulduğu herkes tarafından bilinen ve kabul edilen bir olgudur. Devlet hemen hemen bütün ormanlarda örgüt kurmuş, böylece tüm türk toplumunun ortak malı olan ve hem bugünkü hem de gelecek kuşaklara ait bulunan çok önemli bir ulusal ve ekonomik varlık niteliğindeki ormanları güvenlik altına almıştır.

Öte yandan, uygulanan orman işletmeciliği, ormancılık mesleğinin fonksiyonel, saygın, yararlı ve tanınan bir meslek olarak gelişmesi sonucunu doğurmuştur. Gerçekten, günümüzde ormancılık örgütü, dünya standartlarına uygun, her düzeyde homojen, yetişkin bir mesleki teknik eleman kadrosuna sahiptir. Ayrıca, bu teknik personeli yetiştirecek özel eğitim ve öğretim programlarına sahip öğretim kurumları da geliştirilmiştir.

Ormancılığımızın maddi olanaklarına gelince; 1937 yılından bugüne kadar geçen sürede bu olanaklarda da büyük ölçüde gelişmeler kaydedilmiştir. Araç, gereç, yol, tesis, bina vb. olanaklar artırılmış, ormancılık alanında geniş yatırımlar sağlanmıştır. Hemen belirtmek gerekir ki, bütün bu gelişmeler devletin genel kaynaklarına başvurulmadan ormanlardan sağlanan gelirlerle gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, ülkemizin orman ürünlerine ve hizmetlerine olan gereksinimleri de genellikle büyük bir sıkıntıya maruz kalmadan sağlanabilmektedir.

Bunun dışında ormancılığımız ülke kalkınmasında çok önemli bir öge olan dövizin tasarrufunu sağlayarak dolaylı yünden ulusal kalkınmayı da desteklemiştir.

Yine, ülkemizin en yoksul bölgelerini oluşturan, dağlık ve ormanlık yörelerde yaşayan orman köylülerine çalışma alanı sağlayan Devlet Orman İşletmeleri yurt kalkınmasına doğrudan doğruya katkıda bulunmuştur.

Orman idaresinde yıllardır yayınlanan istatistikler her alanda üretimin bu dönemde ne derece arttığını gösterecek niteliktedir. Hemen hemen hiç bir konuda üretimin azaldığı görülmemiştir. Bu da, Cumhuriyet döneminde 3116 sayılı Orman kanunuyla getirilen ormancılık ilkelerinin genellikle isabetli ve yurt gerçeklerine uygun olduğu yargısını haklı gösterecek niteliktedir.

Güntümüz ormancılığında görülen bu durum, hernekadar sevindirici sayılabilirse de, daha başarılı sonuçlar elde edebilmek için yapılması gerekli bazı işler ile alınması gerekli önlemler de yok değildir. Bunlar da şöyle özetlenebilir :

— Ülkemizde ormancılığa ayrılan alanların yurt yüzeyinin % 25'ni kapsadığı ifade edilmektedir. Ancak, bu alanlar üzerinde ormancıların teknik ve ekonomik gerçekler doğrultusunda serbestçe hareket etmeleri, halâ devam eden bazı sosyal ve ekonomik etkiler dolayısıyla olanaksızdır. Örneğin, 3116 sayılı orman kanunundan itibaren orman alanlarında otlatma kanunen yasak edildiği halde, fillen devam etmektedir. Bunun sonucu, birçok işletmelerde teknik ormancılık etkinlikleri ya yapılmamakta veya yapıldıkları halde başarılı olmamaktadır. Bu cümleden olarak, birçok orman işletmelerinde, işletmeye ait topraklar fillen köylülerin işgali altındadır. Bazı yerlerde ise, görünmez işgaller sözkonusudur. Örneğin, İşletme herhangi bir teknik müdahaleyi (kesim, ağaçlandırma, tür değiştirme vb.) planladığında köylüler buna karşı çıkmakta ve çoğu kez istediklerini yaptırmaktadırlar.

Üretim alanında gelişmeler görülmekle beraber, ormanların gerek alan olarak gerekse bu alanlardaki ağaç varlığı olarak azaldığı iddiaları da vardır. Ormanların 3116 sayılı orman kanunundan önceki alan ve servetlerine ait güvenilir ve kesin sayısal bilgiler bilinmediği için böyle bir yargıyı nicelik bakımından kanıtlamak güçtür. Fakat, nitelik olarak belirtmek mümkün ve doğrudur.

— Ülkemizde orman işletmelerinin ve ormancılığın sosyal kalkınmanın bir alet ve aracı sayılması genel politikası da, modern ormancılık tekniklerinin uygulanmasını bir ölçüde geciktirmektedir. Şöyle ki, ana amaç Türkiye'nin bütünüyle endüstriyel bir toplum haline getirilmesi olmak gerekirken, amaçlar arasındaki önem ve öncelik sırası çeşitli nedenlerle değiştirilebilmekte ve ormanlık bölgelerdeki vatandaşların düşük yaşama düzeylerinde kalmaları Devlete desteklenmektedir.

— Ülkemizde ormanların yapısı gerek ağaç türü, gerek kullanım şekli ve gerekse ağaç serveti kapitalinin yoğunluğu bakımından çok büyük bir çeşitlilik göstermektedir.

Ayrıca, ormancılık tekniğinin gelişmiş olduğu ülkelere nazaran ormanlarımızda bulunan ağaç serveti kapitali oldukça düşük bir yoğunlukdadır. Örneğin, koru ormanlarımızda genel ortalama ağaç serveti 74 m³/ha., baltalık ormanlarımızda ise 12 m³/ha. dır. Öte yandan, Zonguldak Orman Bölge Başmüdürlüğü koru ormanlarında ağaç serveti ortalaması 189 m³/ha. iken, Diyarbakır Orman Bölge Başmüdürlüğü koru ormanlarında ağaç serveti ortalaması 11 m³/ha. dır. Baltalık ormanlarındaki en yüksek ve en düşük ortalama ağaç serveti ise, Elâziğ Orman Bölge Başmüdürlüğü'nde 59 m³/ha. Mersin Orman Bölge Başmüdürlüğü'nde ise, 1 m³/ha. dır. (ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, 1980). Bu örnekler, ülkemizde ormanların ağaç serveti bakımından da ne kadar büyük farklılık gösterdiğini vurgulamaktadır. Pek doğal olarak bu farklılık, birçok yönetsel ve teknik sorunlar ve güçlükler doğurmakta ve ülkemizde modern anlamda bir orman işletmeciliğinin uygulanabilmesi için ağaç serveti kapitalinin bölgesel farklılıklarını ortadan kaldırmaya yönelik çalışmaların önemi ön sırada gelmektedir.

Öte yandan, ormancılık faaliyetlerinin verimli sonuçlara ulaşması için gerekli optimal ağaç serveti kapitalini sağlamak için paraya da gereksinme vardır. Zira, ormanlarda ağaç servetinin artırılması ağaçlandırmalarla mümkündür. Ormancılık örgütünün ağaçlandırmalara ayırabileceği para ise sınırlıdır ve Devlet yardımı gereklidir.

— Ülkemiz ormancılığının genel karakterinin Devlet Orman İşletmeciliği olduğu belirtilmişti. Devlet işletmeciliğinin başarılı olabilmesi ise, diğer üretim faktörleri ile birlikte yönetimin (sevk ve idarenin) geliştirilmiş olmasına bağlıdır. Bu nedenle, orman işletmelerinin yönetiminde planlama, örgütlenme, yürütme ve denetim fonksiyonlarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalara da gereksinme vardır. Örneğin, odun hammaddesi kaynağı ile odun işleyen endüstriler arasındaki uyumu sağlayacak bölge planlarına gereksinme vardır. Ayrıca, ülkemizde ormancılık konusunda ulusal bir genel plana da gereksinme vardır. Bu plan, ülkemiz ormancılığının üretim, tüketim, ithalat, ihracat endüstrileşme konularını makro düzeyde planlamak üzere geliştirilmelidir.

Ormancılığımızda örgüt yapısının genişletilmesinden çok, etkinliğinin artırılması uygun olacaktır. Zira, bir örgütün teknik bakımdan üstünlüğü kadar, az masraflı olması da büyük önem taşır. Çok gelişmiş, fakat yarattığı ekonomik değeri kendisi yokeden bir örgüt başarılı sayılamaz. Devlet işletmeciliğinde görülen en önemli hatalardan biri de budur. Ormancılık örgütünün fonksiyonel bir görüşle analize tâbi tutulması için yetenekli örgütlenme uzmanlarından oluşacak ekiplerce yürütülecek bir araştırmaya gereksinme vardır. Ormancılık hizmetlerinin art arda genel müdürlük düzeyinden bakanlık düzeyine ve oradan müşterek bir bakanlık halinde örgütlenmiş olması, bu türlü bir araştırmanın gerekliliğini kanıtlamaktadır.

Ülkemizde yaşanan son otuz yıldaki politik olaylar ormancılığı olumsuz yönde etkilemiş ve hiç girmemesi gereken politika, en çok ormancılığa girmiştir. Bunun sonucu olarak her türlü yönetsel kararlar, uygulamalar, personel atamaları olması gereken biçimde değil, politikacıların dikte ettiği şekilde yapılmıştır. Öyle ki, iktidarın partiler arasında el değiştirmesi bütün yönetim kadrosunun değiştirilmesi sonucunu doğurmuş; ayrıca kadroların personelle doldurulmasında yetenek ve beceriden çok, adayların hangi partiyi tuttukları esas kriter olarak alınmıştır. Böylece, birçok onurlu, yetenekli, bilgili yüksek düzeydeki yöneticiler genç ve en verimli yaşlarında emekliliğe ayrılmışlar ve yerleri ikinci sınıf elemanlarca doldurulmuştur. İktidarın birkaç defa el değiştirdiği düşünülürse, yönetimde ortaya çıkan zararların ne büyük boyutlara vardığı kolayca anlaşılabilir. Bütün bu olayların bir daha meydana gelmemesini sağlayacak önlemlerin alınması gerekir.

Başarılı bir orman işletmeciliğinin gerçekleştirilmesi bakımından, ormancılık çalışmalarının denetimi de önemlidir. Örneğin, ormancılık sektörüne teslim edilen ve ülkemiz genel alanının % 25'ini oluşturan toprakların ülkenin orman ürünlerine olan gereksinmesini bol ve devamlı bir biçimde karşılayabilmesi en aşağı düzeydeki başarı ölçüsü sayılabilir. İhtiyaçtan fazlasının ihraç edilmesi başarının arttığına kanıt olacaktır.

— Öte yandan, ülkemizde üretilen odun hammaddesinin 2/3'üne yakın bir kısmı halâ yakacak olarak tüketilmektedir. Bu, çok büyük ve mazur görülmez bir hammadde savurganlığıdır.

Ülkemizde orman ürünleri üretimi ile tüketimi arasındaki dengenin günümüzde kaçak ve usulsuz kesimlerle sağlandığı bilinen bir gerçektir. Bu yanlış yolun ortadan kaldırılması için her türlü yasal, ekonomik, teknik ve yönetsel önlemler ciddi bir şekilde uygulamaya konulmalıdır.

Sonuç olarak denilebilirki, ülkemiz ormancılığı Cumhuriyet döneminde ormancılığı ileri ülkelerde görülen gelişmişlik standartlarına kavuşmak yolunda önemli

aşamalar kaydetmiştir. Benimsediği ilkeler ve kullandığı yöntemler modern ve ülkemiz gerçeklerine uygun bir nitelik taşımaktadır. Bugün yapılması gereken, ulu önderimiz Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda «hayatta en hakiki mürşit ilimdir» gerçeğinden hareket ederek bilimi ve bilimsel araştırma sonuçlarını değerlendirmek ve yeni bir heyecan, inanç ve azimle cıddi olarak çalışmalara devam etmektedir.

KAYNAKLAR

- BİRİNCİ KÖY VE ZİRAAT KALKINMA KONGRESİ**, 1938. Türkiye ziraat tarihine bir bakış, İstanbul.
- BRICE, W. C.** (Çev. N. Balcı) 1968. Anadolu'da arazi kullanımının tarihi. *I.Ü. Orman Fakültesi yayını 1352/126, İstanbul.*
- DIKER, M.**, 1947. Türkiye'de Ormancılık (Dün - Bugün - Yarın). *T.B. Orman Genel Müdürlüğü yayını sayı: 61, Ankara.*
- ERASLAN, 1957.** Türkiye'de silvikültür ve amenajman münasebetlerinin 100 yıllık tarihi inkişafı. *Türkiye Ormancular Cemiyeti yayını No. 7, Ankara.*
- EVCİMEN, B. S.**, 1978. Türkiye'de orman amenajmanının gelişimi. *I.Ü. Orman Fakültesi yayını No. 2403/249, İstanbul.*
- KUTLUK, H.**, 1942. Ahmet Şükrü bey ve zamanı. *Orman ve Av Dergisi, Sayı 2.*
- KUTLUK, H.**, 1948. Türkiye Ormancılığı ile ilgili tarihi vesikalar. *T.B. Orman Genel Müdürlüğü yayını özel sayı 56, İstanbul.*
- KUTLUK, H.**, 1957. Türkiye'de ilk devlet orman işletmesinin kuruluş safhaları ve neticesi. *Türkiye Ormancular Cemiyeti Yayın No. 7, Ankara.*
- KUTLUK, H.**, 1967. Türkiye ormancılığı ile ilgili tarihi vesikalar. (Cilt: 2). *T.B. Orman Genel Müdürlüğü yayını No. 367/19, Ankara.*
- ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**, 1980. Türkiye orman envanteri sayı 13/690, Ankara.
- ÖZDÖNMEZ, M.**, 1973. Devlet ormanlarından köylülerin faydalanma hakları. *I.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Sayı 2.*
- YİĞİTOĞLU, A. K.**, 1936. Türkiye'de ormancılığın temelleri, şartları ve kuruluşu. *Y.Z.E. yayını No. 8, Ankara.*
- YUND, K.**, 1957. Ormancılığın kuruluşundan beri bağlandığı Nezaretler, Vekâletler ve bunun başındakiler. *Türkiye Ormancular Cemiyeti yayını No. 7, Ankara.*